

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

DEMOCRITUS
UNIVERSITY
OF THRACE

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος
Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης σε
συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής
999 και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και
Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ
ΔΟΜΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΔΟΜΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ

THE VIEWS OF TEACHERS AND SCHOOL PRINCIPALS
UNITS ON THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK REGARDING
STRUCTURES WITH STUDENT SUPPORT STRUCTURES WITH SPECIAL
EDUCATIONAL NEEDS IN THE GENERAL SCHOOL. THE CASE OF
INTEGRATION DEPARTMENTS IN THE REGIONAL DIRECTORATE OF ATTICA

της

Κορδολαίμη Ευαγγελίας

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1^{ος} Επιβλέπων: Δρ. Θεόδωρος Γούπος, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

2^{ος} Επιβλέπων: Δρ. Παναγιώτης Μαντάς, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

3^{ος} Επιβλέπων: Δρ. Σπυριδούλα Κατσαντώνη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ

Αθήνα

2022

Περίληψη

Η μελέτη αυτή πραγματεύεται τις απόψεις του εκπαιδευτικού δυναμικού σχετικά με τη συμπερίληψη. Ειδικότερα, ερευνώνται επιμέρους παράμετροι που αναδεικνύουν ή περιορίζουν τη σημασία της συμπερίληψης σε σχέση με την ένταξη των μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στο γενικό σχολείο. Για τη κάλυψη του βιβλιογραφικού μέρους αναζητήθηκαν οι ευρύτερες έννοιες της ειδικής αγωγής, της ένταξης και της συμπερίληψης. Επιπλέον, αναλύθηκαν οι υφιστάμενοι θεσμοί που υποστηρίζουν στη πράξη τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τη παρουσία τους στο γενικό και το ειδικό σχολείο, όπως επίσης και οι ρόλοι των βασικότερων ατόμων που απαρτίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία.

Η έννοια της συμπερίληψης συναντάται ολοένα και συχνότερα στα εκπαιδευτικά πλαίσια. Στην Ελλάδα, η πορεία προς τη συμπερίληψη είναι αργή και μακρά, αφού πραγματοποιούνται μεν κάποιες ενέργειες, καθυστερούν δε εξαιτίας των θεσμών που δε λειτουργούν σωστά ή των ανώτερων κλιμακίων που λαμβάνουν τις αποφάσεις. Επιπλέον, η ίδια η κοινωνία πολλές φορές υστερεί στην ισότιμη κάλυψη όλων των μελών της, με αποτέλεσμα να εντείνεται ο αποκλεισμός και τα άτομα με ειδικές ανάγκες είτε να μην έχουν την ευκαιρία να φοιτήσουν, είτε να συναντούν εμπόδια στο να ολοκληρώσουν την εκπαίδευσή τους (Sarris, Riga & Saragas, 2018). Τη τελευταία δεκαετία όμως παρατηρείται μια γενικότερη βελτίωση των θεσμών που ασχολούνται με το ζήτημα και δίνεται έμφαση τόσο στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών όσο και στη περαιτέρω δημιουργία υποστηρικτικών θεσμών που στοχεύουν στην ένταξη όλων των μαθητών στο σχολείο και στη συμμετοχή τους σε μονάδες γενικής αγωγής, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο (Stroggilos, Nikolaraizi & Tragouliá, 2012).

Κατόπιν ακολουθεί το ερευνητικό μέρος, το δείγμα, η μεθοδολογία και τα εργαλεία μέτρησης που χρησιμοποιήθηκαν. Οι παράμετροι αυτοί είναι σημαντικοί για τη πορεία της μελέτης και για τη διεξαγωγή ασφαλών αποτελεσμάτων. Ακολούθως, καταγράφηκαν και αναλύθηκαν τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν μέσω του στατιστικού εργαλείου SPSS. Τα ερευνητικά ερωτήματα

που τέθηκαν στην αρχή, απαντήθηκαν σε κάποιο βαθμό, προσδιορίστηκαν οι ακριβείς αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των διευθυντών και δόθηκε έμφαση στην ηγεσία και στο ρόλο που κατέχει στη διαχείριση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αλλά και στις πρακτικές συμπερίληψης.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Αλευριάδου, Α. & Γκιαούρη, Σ. (2016). *Η Διεπιστημονικότητα στη συμπεριληπτική εκπαίδευση: Συμβάλλοντας στην άρση του σχολικού-κοινωνικού αποκλεισμού των ατόμων με αναπηρία*. Στα Πρακτικά του Συνεδρίου Πολιτικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας «Από την Ρόζα Λούξεμπουργκ στο Τερατώδες Είδωλο της Ευρώπης», Δεκέμβριος 2014, Φλώρινα
- Altman, R., & Kanagawa, L. (1994). Academic and Social Engagement of Young Children with Developmental Disabilities in Integrated and Nonintegrated Settings. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 29(3), 184-193 doi: 10.2307/23879048
- Avolio, B. J. & Bass, B. M. (2004) *Multifactor Leadership Questionnaire. Sampler Set. Manual, Forms and Scoring key*. California: Mind Garden, Inc.
- Bartolo, P.A. (2015). The Role of Psychologists in Inclusive Settings. In D. Chambers, *Working with Teaching Assistants and Other Support Staff for Inclusive Education*. Bingley: Emerald
- Benson, N.F., Floyd, R.G., Kranzler, J.H., Eckert, T.L., Fefer, S.A., & Morgan, G.B. (2019). Test use and assessment practices of school psychologists in the United States: Findings from the 2017 National Survey. *Journal of School Psychology*, 72(1), 29-48 <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2018.12.004>
- Booth, T. & Ainscow, M. (2011). *Index for Inclusion: Developing Learning and Participation in Schools*. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
- Βούγιας, Β. (2021). ΕΔΥ-ΣΔΕΥ: Οργάνωση λειτουργίας-Καθηκοντολόγιο Ψυχολόγων-Κ.Λ.-εκπ/κών ΕΑΕ-Συντονιστή ΣΔΕΥ-Προέδρου ΕΔΥ-Γραμματέα. *Ο Κόσμος της Ειδικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας*, 13/9/2021 Ανακτήθηκε στις 4/3/2022 από <https://www.especial.gr/edy-sdey-organwsi-leitourgias-kathikontologio-psixologwn-kl-ekpaideftikwn-suntonisti-sdey-proedrou-edy-grammatea/>

- Buchem, I. (2013). Diversität und Spaltung. En: Ebner, M. y Schön, S. (Eds.). *LEHRBUCH für LERNEN und LEHREN mit TECHNOLOGIEN*. 2^a ed. (387-395). Berlin: Epubli GmbH.
- Cobb, C. (2014). Principals play many parts: a review of the research on school principals as special education leaders 2001–2011. *International Journal of Inclusive Education*, 19(3), 213-234
<http://dx.doi.org/10.1080/13603116.2014.916354>
- Cohen, L., Manion L. & Morrison, K. (2012). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα:Μεταίχμιο
- Cohen, E. (2015). Principal Leadership Styles and Teacher and Principal Attitudes, Concerns and Competencies regarding Inclusion. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 758-764
doi: 10.1016/j.sbspro.2015.04.105
- Cohen, L., Manion L. & Morrison, K. (2012). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα:Μεταίχμιο
- DiPaola, M., Tschannen-Moran, M., & Walther-Thomas, C. (2004). School Principals and Special Education: Creating the Context for Academic Success. *Focus on Exceptional Children*, 37(1), 1-10 DOI:10.17161/fec.v37i1.6808
- Everatt, J., & McNeill, B. (2013). Practical implications of research into dyspraxia. In A. J. Holliman (Ed.), *The Routledge international companion to educational psychology* (σελ. 307–316). Abingdon: Routledge
- Greenway, C. W., & Eaton-Thomas, K. (2020). Parent experiences of home-schooling children with special educational needs or disabilities during the coronavirus pandemic. *British Journal of Special Education*, 47(4), 510-535 <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12341>
- Hausstatter, R.S., & Jahnukainen, M. (2014). From integration to inclusion and the role of special education. In K. Florian & S. Runen (Eds.), *Inclusive Education Twenty Years After the Salamanca* (pp.119-132). Bristol: Peter Lang

- Hoppey, D., & McLesekey, J. (2010). A Case Study of Principal Leadership in an Effective Inclusive School. *The Journal of Special Education*, 46(4), 245-256 DOI: 10.1177/0022466910390507
- Hornby, G. (2014). *Inclusive Special Education. Evidence-Based Practices for Children with Special Needs and Disabilities*. New York: Springer
- H.R.5 - 105th Congress (1997-1998): *Individuals with Disabilities Education Act Amendments of 1997*. (1997, Ιουνίου 4). Ανακτήθηκε από <https://www.congress.gov/bill/105th-congress/house-bill/5>
- Καλογερά, Κ. (2020). *Η Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα Από τις Αρχές Έως Τα Μέσα Του 20^{ου} Αιώνα*. (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
- Kaltsouni, P. (2021). Inclusive Education in Greece. *Social Work and Education*, 8(3), 385-394 DOI: 10.25128/2520-6230.21.3.7
- Κατσαμά, Ε. (2014) Σχολική Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Ένταξη, Στο Θ. Καλλινικάκη & Ζ. Κασσέρη (Επιμ.) *Κοινωνική Εργασία στην Εκπαίδευση: Στα Θρανία των Ετεροτήτων* (σελ. 23-45). Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Κοινή Υπουργική Απόφαση Φ25α/157408/Δ4/2020, «Οργάνωση και Λειτουργία του θεσμού του «Συμβούλου Καθηγητή», ΦΕΚ 5097/τ.Β'/18.11.2020
- Κοινή Υπουργική Απόφαση 134960/Δ3/2021, «Ενιαίος κανονισμός λειτουργίας των Σχολικών Δικτύων Εκπαιδευτικής Υποστήριξης (Σ.Δ.Ε.Υ.) και των Επιτροπών Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.) των σχολικών μονάδων της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και καθορισμός των ιδιαίτερων καθηκόντων των μελών αυτών», ΦΕΚ 5009/Β/27-10-2021
- Κουρή Ε. (2016) *Ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση: Απόψεις Κοινωνικών Λειτουργών που εργάζονται σε ΣΜΕΑΕ*. (Διπλωματική Εργασία) Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

- Κυτίπη, Α., Σωτηριάδου, Β., & Τράκα, Μ. (2015). *Η ειδική αγωγή στην Ελλάδα και στην Κύπρο- Μια συγκριτική προσέγγιση*. (Διπλωματική Εργασία). Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
- Κωστή, Κ. (2014). *Ερευνώντας στη Σχολική Τάξη: Μεθοδολογικές Επιλογές*. <https://docplayer.gr/41181006-Ereynontas-sti-sholiki-taxi-methodologikes-epiloges.html>
- Λαχανά, Α. & Ευσταθίου, Μ. (2015). Γιατί Συμπεριληπτική Εκπαίδευση; Ένα Διαφορετικό Υπόβαθρο – Ένας Διαφορετικός Τρόπος Σκέψης. *Θέματα Ειδικής Αγωγής*
- Lindsay, G. (2007). Educational psychology and the effectiveness of inclusive education/mainstreaming. *Educational Psychology*, 77(1), 1-24 <https://doi.org/10.1348/000709906X156881>
- Liubarets, V., Miroshnicenko, T., Cherusheva, G., Pyzh, N., & Protas, O. (2021). Control monitoring of the educational process of students with special learning needs. *Linguistics and Culture Review*, 5(4), 1950-1967 <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1855>
- Ludgate, S., Mears, C., & Blackburn, C. (2022). Small steps and stronger relationships: parents' experiences of homeschooling children with special educational needs and disabilities. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 22(1), 66-75 doi: 10.1111/1471-3802.12542
- Μαγουλιανίτης Γ., (2011). *Μορφές Ηγεσίας και Όραμα στην Ελληνική Αστυνομία*. (Διδακτορική Διατριβή). ΕΑΠ, Πάτρα.
- Mavropalias, T., & Anastasiou, D. (2013). Co-teachers' cooperation as a key-factor for the success of Parallel Support (the Greek model of co-teaching). *3rd Greek Conference on Special Education Athens*, 6, 11-14 April. Athens: Grigoris
- McCarty, K. (2006). *Full Inclusion: The Benefits and Disadvantages of Inclusive Schooling An Overview*. Ανακτήθηκε από <https://eric.ed.gov/?id=ED496074>

- Mosley, J., Boscardin, M., & Wells, C. (2014). Perceptions of Principal Attributes in an Era of Accountability. *Journal of School Leadership*, 24(6), 1038-1072
DOI:10.1177/105268461402400601
- Μπουγαδή, Β., & Παπιδάκη, Σ. (2020). *Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ)* (Bachelor's Degree Dssertation). Πανεπιστήμιο Πατρών
- National Association of School Psychologists (NASP). (2014). *About school psychology*. Retrieved from http://www.nasponline.org/about_sp/who-are-school-psychologists στις 2/3/2022
- Neuman, A., & Guterman, O. (2017). Homeschooling Is Not Just About Education: Focuses of Meaning. *Journal of School Choice*, 11(1), 148-167
<http://dx.doi.org/10.1080/15582159.2016.1262231>
- Nja C.O., Cornelius-Ukpepi B& Ndifon RA, (2019). Constructivists' Theory and Science Education Classroom. *European Journal of Scientific Research*, 154 (4), 549 -553.
- Νόμος 1143/1981, «Περί Ειδ. Αγ., ειδ. Επαγγ. Εκπ/σης, απασχ. & κοινων. Μέριμνας των αποκλιν. εκ του φυσιολ. Ατόμων» ΦΕΚ. 80- Α – 31-3-1981
- Νόμος 1566/26.9.1985, «Δομή και λειτουργία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», ΦΕΚ 167/Α/30.9.1985
- Νόμος 2817/14.3.2000, «Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ 78/Α/14.03.2000.
- Νόμος 3699/2008 , «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες» ΦΕΚ 199/Α'/2.10.2008
- Νόμος 4415/2016, «Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ ΦΕΚ 159/Α/6-9-2016

- Παπαγεωργίου, Γ. (2014). Ποσοτική έρευνα.
http://sociology.soc.uoc.gr/pegasoc/wpcontent/uploads/2014/10/Microsoft-WordPapageorgiou_DEIGMATOLHPTIKH1.pdf
- Pappas, M.A., Papoutsi, C., & Drigas, A.S. (2018). Policies, Practices, and Attitudes toward Inclusive Education: The Case of Greece. *Social Sciences*, 90(7), 1-15
 doi:10.3390/socsci7060090
- Parsons, S., & Lewis, A. (2009). The home-education of children with special needs or disabilities in the UK: views of parents from an online survey. *International Journal of Inclusive Education*, 14(1), 67-86 <http://dx.doi.org/10.1080/13603110802504135>
- Patterson, J. A. (2001). *School leader's guide to special education. Essentials for principals*. Alexandria, VA: Educational Research Service
- Pavlidis, M. (2014). Homeschooling Children with Disabilities: Balancing Freedom and Responsibility. *Review of Disability Studies*, 1(2), 1-13
- Πεδιαδίτης, Α. Δ. (2009). *Η Εκπαιδευτική Έρευνα ως αντικείμενο μελέτης και ως πεδίο κοινωνικών αναπαραστάσεων του επαγγέλματος των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης* (Διδακτορική διατριβή). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Persson, E. (2012). Raising achievement through inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 17(11), 1205-1220 <https://doi.org/10.1080/13603116.2012.745626>
- Pregot, M. V. (2020). Principals' Depth of Perception of Knowledge on Special Education Programs: How Much Do They Really Know? *International Journal of Educational Reform*, 34(1), 123-164 DOI: 10.1177/1056787920967114
- Roberts, M.B., & Guerra, F.R. (2017). Principals' Perceptions of their Knowledge in Special Education. *Current Issues in Education*, 20(1), 1-17

- Rodriguez, C.C., & Garro-Gil, N. (2015). Inclusion And Integration On Special Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 1323-1327 doi: 10.1016/j.sbspro.2015.04.488
- Romanuck Murphy, C. (2018). Transforming Inclusive Education: Nine Tips to Enhance School Leaders' Ability to Effectively Lead Inclusive Special Education Programs. *Journal of Educational Research and Practice*, 8(1), 87-100 DOI:10.5590/JERAP.2018.08.1.0
- Sarris, D., Riga, P., & Zaragas, H. (2018). School Teachers' Attitudes Toward Inclusive Education in Greece. *European Journal of Special Education Research*, 3 (3), 182-194 doi: 10.5281/zenodo.1250179
- Schafer, M.J., & Khan, S.S. (2016). Family Economy, Rural School Choice, and Flexischooling Children with Disabilities. *Rural Sociology*, 82(3), 1-24 DOI:10.1111/ruso.12132
- Schulze, R., & Boscardin, M.L. (2018). Leadership Perceptions of Principals with and without Special Education Backgrounds. *Journal of School Leadership*, 28(1), 4-29 <https://doi.org/10.1177/105268461802800101>
- Strogilos, V., Nikolarazi, M., and Tragoulia, E. (2012). Experiences among beginning special education teachers in general education settings: the influence of school culture. *European Journal of Special Needs Education*, 27(2), 185–199 <https://doi.org/10.1080/08856257.2011.645588>
- Strogilos, V., & Tragoulia, E., Kaila, M. (2015). Curriculum issues and benefits in supportive co-taught classes for students with intellectual disabilities. *International Journal of Developmental Disabilities*, 61(1), 32-40 DOI:10.1179/2047387713Y.0000000031
- Sumbera, M. J., Pazey, B. L., & Lashley, C. (2014). How building principals made sense of free and appropriate public education in the least restrictive environment. *Leadership and Policy in Schools*, 13(3), 297–333. <http://doi.org/10.1080/15700763.2014.922995>

- Sun, A.Q., & Xin, J.F. (2020). School principals' opinions about special education services. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 64(2), 106-115
<https://doi.org/10.1080/1045988X.2019.1681354>
- Tilstone, C. (2000). Inclusion of students with special educational needs in general education: inclusion practices for students with severe learning difficulties. In Zoniou-Sideris (Ed.), *Integration. Utopia and realism* (pp. 223-235). Athens: Hellenic Letters
- Τσιώμη, Ε. (2014). *Απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για την ένταξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες* (Διπλωματική Εργασία). Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος
- Tudryn, P., Boscardin, M., & Wells, C. (2016). Distributed Leadership Through the Lenses of Special Education Leaders. *Journal of Special Education Leadership*, 29(1), 3-22
- Tzivinikou, S., & Papoutsaki, K. (2015). Studying teaching methods, strategies and best practices for young children with special educational needs. *Early Child Development and Care*, 186(6), 1-10 DOI: 10.1080/03004430.2015.1071101
- UNESCO (1994). The Salamanca statement and framework for action on special needs education. *World Conference on Special Needs Education: Access and Quality*. Salamanca, Spain, 7-10 June
- Uzor, M. (2021). Administrative Styles in Special Education Centers in Cross River State Nigeria. *SSRN* Ανακτήθηκε από https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3852397
- Vlachou, A., Stavroussi, P., & Didaskalou, E. (2016). Special Teachers' Educational Responses in Supporting Students with Special Educational Needs (SEN) in the Domain of Social Skills Development. *International Journal of Disability, Development and Education*, 63(1), 79-97
<http://dx.doi.org/10.1080/1034912X.2015.1111305>
- Χαντόλιας, Κ. (2019). *Απόψεις των εκπαιδευτικών διοικητικών στελεχών και των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σχετικά με την παράλληλη στήριξη και τα τμήματα ένταξης παιδιών με ειδικές*

εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες: μια διερευνητική μελέτη (Master's Degree Dissertation). Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Χαρίση, Α., Ηλιάδου-Τάχου, Σ., & Αναστασίου, Δ. (2012). Οι Απαρχές της Εκπαίδευσης των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες στην Ελλάδα τις Πρώτες Δεκαετίες του 20ου αιώνα. Ο Ρόλος του Λαμπαδάριου και της Παιδολογίας. *Θέματα Ιστορίας και Εκπαίδευσης*, 4 (1), 50-75
Ανακτήθηκε από https://www.academia.edu/37749751/Charisi_A_Pliadou-Tachou_S_Anastasiou

Χρηστάκης, Κ. (2011). *Η Εκπαίδευση των Παιδιών με Δυσκολίες. Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή*. Αθήνα: Διάδραση

Χριστινάκη, Β. (2011). *Απόψεις εκπαιδευτικών και διευθυντών ως μέσο αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των Τμημάτων Ένταξης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η περίπτωση της Ρόδου*. (Διπλωματική εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Ρόδος

Yada, A., & Savolainen, H. (2017). Japanese in-service teachers' attitudes toward inclusive education and self-efficacy for inclusive practices. *Teaching and Teacher Education*, 64(1), 222-229 DOI:10.1016/j.tate.2017.02.005

Υπουργική Απόφαση 172877/Δ3/4-11/2016, «Καθορισμός διαδικασίας σχεδιασμού, υλοποίησης και αξιολόγησης προγραμμάτων συνεκπαίδευσης», ΦΕΚ 3561/4-11-2016

Υπουργική Απόφαση 142628/ΓΔ4/30-8-2017, «Καθήκοντα και αρμοδιότητες των κλάδων ΠΕ23 Ψυχολόγων και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργών στα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», ΦΕΚ 3032/Β/4-9-2017

Υπουργική Απόφαση 66082/Δ3/2018, *Τροποποίηση της με αρ. πρωτ. 27922/Γ6/08-03-2007 (449 Β') υπουργικής απόφασης «Καθορισμός των ιδιαίτερων καθηκόντων και αρμοδιοτήτων: α) Του εκπαιδευτικού προσωπικού, που υπηρετεί σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής (ΣΜΕΑ) της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ειδικά σχολεία, τμήματα ένταξης), και σε προγράμματα ειδικής αγωγής (παράλληλη στήριξη και παροχή διδασκαλίας στο σπίτι). β) Του*

ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού και του ειδικού βοηθητικού προσωπικού, που υπηρετεί στις σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ΦΕΚ 1585/Β/8-5-2018

Υπουργική Απόφαση 140001/ΓΔ4/2021, «Ειδικότερα καθήκοντα και αρμοδιότητες των κλάδων ΠΕ23 Ψυχολόγων και ΠΕ30 Κοινωνικών Λειτουργών για το σχολικό έτος 2021-2022 στο πλαίσιο της πράξης «Υποστήριξη σχολικών Μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Γενικής Εκπαίδευσης από Ψυχολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς», ΦΕΚ 5155/Β/5-1-2021

Zoniou-Sideri, A. (1996). *The disabled and her education. A psychopedagogical accession approach*. Athens: Greek letters